

není způsobný a učesaný fantom: kam ho dáš, tam stojí. Co mu namluvíš, opakuje. Nikoli: lid se přece skládá z živých lidí, lid je tisíckrát, milionkrát znásobený člověk. V hlavách a srdcích kromě milionů soukromých osudů, radostí i žalostí nese staletou, tisíciletou tradici sociálních a kulturních tužeb, zápasů o jejich naplnění a myšlenku slavné budoucnosti.

Žijme tedy a tvořme tak, abychom nezradili tradici, která nám už od dob Sládkových a Nerudových velí: „Stát pevně pod praporem žití, zbaběle neopustit stráž!“ A tvořme také tak, aby naše díla klenula duhu zítřka nad celým světem!

(1956)

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

Jaroslav Seifert

Vážení přítomní! Bylo řečeno, že je zapotřebí, abychom konečně uspořádali své kulturní dědictví. Vracíme se ke knihám svých mrtvých básníků, listujeme jimi a hlásíme se k tomuto jejich odkazu.

A tu mi napadá tichá a plachá otázka. Aníž se chci pouštět na pole metafyziky, obracím se s jistou úzkostí k těmto našim mrtvým a ptám se jich, budou-li se i oni hlásit k nám.

Nejednou tu bylo zdůrazněno, že spisovatelé jsou svědomím svého národa. Není to myšlenka nová. Ba snad naopak. Zdá se mi, že tato věta má dosti blízko k frázi a řekněme raději k běžnému rčení. Stává se však někdy, že i takové rčení, vyslovené v příhodném okamžiku a v jiném osvětlení, může působit drtivě.

A právě dnes chtěl bych říci: Kéž bychom v této chvíli my spisovatelé byli opravdu svědomím svého národa, kéž bychom byli svědomím svého lidu. Neboť, věřte, obávám se, že jsme jím nebyli již po více let, že jsme nebyli svědomím zástupů, svědomím milionů, ba dokonce že jsme ani nebyli svědomím sebe samých.

Znova a znova slyšíme tu zaznívati, a to z úst nikterak nevýznamných, že je zapotřebí, aby spisovatel psal pravdu. To znamená, že spisovate-

lé v posledních letech pravdu nepsali. Psali nebo nepsali? Dobrovolně či nedobrovolně? Ochotně či neochotně? Bez nadšení či s vřelým souhlasem?

Vracím se do minulosti české literatury a marně hledám, že by některý z velkých českých básníků, a zvláště některý z těch, kteří ve svých básních formulovali postuláty českého národa, jako byli Neruda, Čech, Machar a Dyk, zastavili se uprostřed svého díla, a stanuvše, oznámili svému národu a svým čtenářům, že nemluvili pravdu. Či vzpomínáte si, že by někdo z nich někdy byl prohlásil: „Čtenáři, odpusť mi, chodil jsem kolem tvých bolestí a kolem utrpení českého lidu a zavřel jsem oči. Nemluvil jsem pravdu.“ Smlčí-li pravdu kdokoliv jiný, může to být taktický manévr. Smlčí-li pravdu spisovatel, lže. A nejen to, diskredituje to, co velikého a krásného socialismus našemu lidu v těchto letech přinesl.

Vyposlechli jsme tu dosti obžalob a sebeobžalob. Nu dobrá, věrme jejich upřímnosti. Škoda jen, že nebyly vysloveny přece jen o něco dříve, aby byly blíže momentu, kdy byl nejvyšší čas. Aby se tak naplnila i pokračovala ušlechtilá tradice české literatury a ovšem literatury vůbec, že byli to básníci, kteří znajíce pravdu vyslovili ji dříve než politikové, počítající patrně spíše s realitou. Neboť pravda, jak říká Šalda, je skutečností zítřka. Je krásné, jestliže básníci postrkávají politiky, ale troufám si říci, že je méně krásné, je-li tomu naopak.

A dnes ptám se vás, kde jsme byli my všichni, když po roce 1948 zasedal nad českou literaturou člověk, který neuměl česky a který rozhodoval o osudu českých spisovatelů a českých knih?

Kde jsme byli, když tento muž rozeslal po tiskárnách zástup dvacetiletých dívek a mládenců, kteří s vervou svého mládí poručili rozmetat sazby českých knih. A byla mezi těmito knihami i díla klasiků, která dnes vydáváme znova. Byl mezi nimi i Jan Ámos Komenský.

Kde jsme byli, když nejjeden knihovník z opatrnosti, ze zbabělosti, ze zloby a z nemístného nadšení vlastní rukou ničil naše knihovny a s gründerským nadšením počal budovati knihovny nové, a to sice z knih, které vyšly až po únoru roku 1948.

To vše je pryč. To je zažehnáno, a nebyl bych objektivní, kdybych nepřiznal, že mnohé chyby byly napraveny. Nikoliv všechny.

Mohl bych jmenovat více jmen. Omezím se na jména tři. Na jména tři mrtvých.

A ptám se vás: Kdo zapaluje onu kouřovou clonu, která ve vši tichosti téměř úplně zastírá jméno a dílo jednoho z největších našich básníků moderních Vladislava Vančury? A ptám se vás se vším důrazem:

Byl Vančura český básník, nebo nebyl? A to dokonce z největších? Byl Vančura komunista, a to dokonce jeden z nejstarších, či nebyl?

Položil Vančura život za své přesvědčení, či nepoložil?

A sám dodávám, jakým způsobem položil. Nečetl jsem protokoly gestapáckých výslechů, ale jistě existují. A podle toho, co přece jen prosákl neprodyšnými zdmi gestapáckého paláce, víme, že to byl jeden z největších, z nejpevnějších, z nejstatečnějších a z nejčistších lidí, které měla nejen česká literatura, ale i tato země v našem století. Kdyby tento básník měl hrob, který by ukrýval jeho kosti, mohli bychom nad ním postát jako nad hrobem neznámého spisovatele.

Snad budeme mít příležitost v příštích dnech pohovořit si rovněž a naléhavě o omylech, chybách a vinách jeho druha a přítele Karla Teigeho. A konečně klade se otázka. I ta je živá, časová a naléhavá: Oč se ochuzuje obraz naší poezie i poezie socialistické, jestliže se dosud přezírá poezie Josefa Hory z třicátých let? Což to nebyla léta, kdy Hora s mladším Nezvalem dostoupil svých tvůrčích vrcholů, a nebyla to díla, v nichž dostoupila vrcholu česká poezie mezi dvěma válkami?

Prosím nepodezřívajte mne, že bych nevěděl, kdo to byl pan John Stuart Mill. Také vás prosím, abyste se nedomnívali, že se pokouším do dnešního jednoznačného světa filozofického vpašovati názor tohoto anglického empirika. Ale jeden citát nejde mi z hlavy, nemohu si ho odpustit. S malou obměnou platí totiž právě dnes pro naše spisovatele. John Stuart Mill praví: „Ta neb ten, kdo připustí, aby svět nebo příslušná část světa vybrala jemu jeho životní cíl, nepotřebuje žádné jiné schopnosti než schopnosti napodobovací jako opice.“

Či bych měl spíš citovat Voltaira, který měl názor obdobný? Voltaire říká: „Nemohu sice souhlasit s vašimi slovy, ale až do smrti budu hájit vaše právo na to, abyste je mohl hlasitě vyslovit.“

A znovu vás prosím, abyste oba tyto citáty uvážili jen v souvislosti s tímto sjezdem, a konečně i s větou z dopisu Ústředního výboru našemu sjezdu, kde se mluví o tom, že právě rozličnost talentů vyznačuje bohatost naší literatury.

Nebudu opakovat téměř čítankový poznatek o české literatuře, a to ten, že mezi významnými jejími jmény není jediného autora, který by své dílo zaměřil proti pracujícímu člověku a který by neměl hluboký cit, a dokonce i bojovné porozumění pro jeho sociální bolesti.

Co z toho plyne pro naši situaci dnes a pro naši povinnost zítra?

Jsem přesvědčen, že naší povinností je přistoupiti ihned k odčinění křivd. A naléhavé požadavky shrnuji do těchto dvou:

1. Vyzvěte umlčené a neprávem vyloučené spisovatele, kteří jsou ovšem toho jména hodni, k spolupráci. Nečekejte, až přijdou sami a budou prosit. Sotva by přišli, neboť není hodno spisovatele, aby prosil. Dejte jim

možnost, aby odpověděli dnes na útoky, na které nemohli odpovědět, když byli vylučováni z literatury, já to sám zažil!

2. Uvažujme o spisovatelích uvězněných, myslíme na jejich lidský osud. Nemám ovšem práva souditi tu jejich vinu. Vinu, chyby, omyly. Ale mám právo jako český básník vysloviti domněnku, že pykali dost za tyto své politické viny a omyly.

To, co tu říkám, dozajista neznamená, že bych se snad ztotožňoval s jejich politickými názory, které jsou a byly v rozporu s názory mými a s názory nás všech. Když dnešní členové Svazu ochotně a spěšně však přiznávají své dlouholeté omyly a viny, což má být prohlášeno za dostatečné, ani omyly a viny uvězněných nemohou být posuzovány s dosavadní přísností a z dosavadních stanovisek.

Všichni dobře víme, jak je možné – vím, že je situace těžká – pokusit se o to, aby jim jejich osud byl aspoň trochu ulehčen. Avšak, drazí přátelé, ještě jednou se vás táži; jsme opravdu jen výrobci veršů, rytmů a metafor? Jsme opravdu jen vypravěči příběhů a nic víc, abychom měli na mysli jen a jen otázky našeho stavu spisovatelského? Takto vidím poslání spisovatelů v naší době.

Nový výbor i vy všichni pečujte o to, aby naše činy, důstojné socialistického programu a důstojné socialistických spisovatelů, uskutečněny byly co nejdříve, a co nejdříve znamená dnes, ihned.

(1956)

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

Jiří Taufer

Náš sjezd přes určitou nezbytnou těžkopádnost, s níž začal pracovat, bude mít a již má svůj nesporný význam. Vidím jej i v řadě významných referátů, které jsou a budou vždy na shromážděních, jako je toto, ideově politickou páteří doznání. Myslím, že v mnohých z nich je patrný již nový kurs v přístupu k otázkám literatury, hlavně v tom, že jejich autoři ne-